

MÜHENDİS VE HUKUK

TÜRK CEZA KANUNUNUN TAKSİRLİ SUÇLAR HAKKINDAKİ HÜKÜMLERİ

Üyelerimizin zaman zaman Türk Ceza Kanunundaki taksirli suçlara ait hükümlerden yakınmalarına, endüstriyel gelişmenin ortaya çıkardığı yeni meseleler ve özellikle ülkemiz koşulları altında bu hükümlerin gözden geçirilmeleri zorunluluğuna dair isteklere muhatap olmaktadır. Nitekim Odamızın XV. Genel Kurul toplantısında da bazı üyelerimiz bu doğrultuda taleplerde bulunmuşlardır.

Aşağıdaki inceleme yazısı bu konuda üyelerimize yararlı olacağı ve aynı zamanda tesislerinde sorumlu elektrik mühendisi bulundurmamakta ısrar eden veya muvazaa yoluna sapan bazı işverenlere de uyarıcı olacağı kanısıyla, Yönetim Kurulumuzun talebi üzerine Oda Müdürümüz Hüseyin Pekin tarafından hazırlanmıştır.

YÖNETİM KURULU

GENEL BİLGİLER :

Türk Ceza Kanununun genel sistemine göre bir fiilin cezalandırılabilmesi için failde kast'ın varlığı şarttır, (TCK 45, fi). Kast, kanunun suç saydığı bir fiili, onu meydana getiren hareketin neticelerini bilerek ve istiyerek işlemek iradesidir. Buna karşılık, işlediği fiilde kusurlu görülen failin istemediği neticeden sorumlu tutulması taksirdir. Kanunumuz taksirli sorumu 45. nci maddede yer alan «failin bir şeyi yapmasının veya yapmamasının neticesi olan bir fiilden dolayı kanunu o fiile ceza tertip ettiği ahval» den biri saymıştır. Kanunda açıkça gösterilen haller dışında taksire dayanılarak ceza tertip olunması kabil değildir.

Taksir, kaza kavramından farklıdır. İstenmemiş ve öngörülmemiş olan netice esasen öngörülemeyen nitelikte ise olay, kaza sayılacaktır.

Taksir kalıpları :

Kanunumuz sadece taksirden değil «tedbirsizlik», «dikkatsizlik» «acemilik», «emirlere, nizamalara riayetsizlik» gibi muayyen bazı kalıplara girebilen taksirden bahsetmektedir. Kanun, tedbirsizlikten (TCK. 455, 459), meslek veya san'atta acemilik, tecrübesizlikten (TCK. 383, 455, 459), talimata, nizamaya, emirlere riayetsizlik'den (TCK. 383, 455, 459) ileri gelen taksirden bahseder.

1. Tedbirsizlik, dikkatsizlik kavranılan :

Tedbirsizlik, muayyen bir sonucun doğmasına engel olabilecek tedbirleri almamak suretiyle, ihmali bir durumu muhafaza etmek demektir. Dikkatsizlikte ihmali fikri mevcuttur, gerekli ihtatı gösterilmemiştir.

2. Acemilik kavramı :

Her meslek için bazı esaslar mevcuttur. Meslek ve san'atta acemilik, muayyen bir mesleği icra eden kimsenin, o meslek veya san'atın esaslarını bilmemesi, yanılması veya bu hususta gereken muharetle mü-

Hazırlayanın notu:

Taksirli suçlar hakkındaki bu derleme yazısı Ankara Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Profesörü Sayın Hocam Dr. Faruk Erem'in «Türk Ceza Hukuku» isimli eserinden naklen hazırlanmıştır.

cehhez olmaması şeklinde tezahür eden bir taksir, peklidir. Muayyen bir mesleğin gerektiği aşarî bir meslek ehliyeti ihmal edilemez (1).

3. Nizamlara riayetsizlik :

Taksirin diğer üç şeklinde (tedbirsizlik, dikkatsizlik, acemilik) ihlal edilen genel veya teknik tedbirler kaidelerdir; taksirin bu son şeklinde ise tedbir kaidesi, kanun veya nizam ile veya emirlerle vazolunmuştur. Fakat müşterek olan -cihet şudur : . Mevcut toir «tedbir kaidesi» ihlal olunmuştur.

Bilmemek mazereti :

Resmi makamlarca konulan nizamları bilmemek mazeret sayılamaz. Fakat emirleri bilmemek veya Özel kişilerin koyduğu nizamları bilmemek mümkündür. Bununla beraber bu çeşit emirleri ve nizamları bilmemek, eğer olayda tedbirsizlik} dikkatsizlik gibi diğer taksir şekilleri mevcut ise etkili olamayacaktır.

4. Emirlere riayetsizlik:-

Devlet «zararlı hadiseler» i önlemekle görevlidir. Bu sebeple bu çeşit hadiseleri doğrudan doğruya önleyici nizamları koyar, emirler verir. Fakat taksir konusunda özel kişilerinde "(gerçek veya tüzel kişilerin) nizam koymak (bir fabrika sahibinin iş nizamları koyması gibi), emir vermek yetkisi vardır. Fakat burada bir özel kişinin diğerlerine emir verebilmesinde hukuki İmkan konusu ile karşılaşmak mümkündür. Bir anlayışa göre bu çeşit emirlere uymak zorunluluğu ceza kanununun bunları tanımış olmasından (TCK 45, f2, 455, 459 ve diğer hükümleri) ileri gelir. Diğer bir anlayışa göre Devlet kendi gayesine ulaşabilmesi için kendi organları yerine özel kişileri kullanmıştır. Bu suretle Devlet yararına özel kişilerce yapılmış bir kamu faaliyeti ortaya çıkar (2).

TAKSİRLİ SUÇLAR :

TEHLİKEYE TAKSİRLE SEBEBİYET :

TCK. nun §83, maddesine göre : «Bir kimse tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya san'at ve meslekte tecrübesizlik veya nizam ve kaidelere riayetsizlik, neticesi olarak bir yangına veya infilâka veya batmağa veya deniz kazasına veya umumi bir tehlikeye mütaammın tahribata ve müsibetlere sebebiyet verirse otuz aya kadar hapse ve yüz liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur (Asliye).

Eğer bu fiilden bir şahsın -hayatında tehlike hasil olursa altı aydan beş seneye kadar hapse ve elli liradan yüz elli liraya kadar ağır para cezasına ve bundan ölüm vukua gelirse beş seneden fazla olmamak üzere ağır hapse ve yüz liradan beşyüzliraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur (Ağır ceza)».

- (1) Yetkili elektrik yönetmeliğinin 11. nci maddesine göre 750 kw, 35 kv'tan büyük tesislerin işletme ve bakımının sorumluluğu birinci sınıf yetkili elektrikçilerin yetki alanı dışında kaldığından bu nitelikteki tesislerde mühendis bulundurmıyanlar, «acemilik» ithamını çürütememe imkanından mahrum olduklarından bir taksirli fiil halinde sorumluluktan kurtulamıyacaklardır.
- (2) özel kişilere dahi böyle yetki tanınabildiğine göre 6235 sayılı kanunla «kamu kurumu» niteliğinde bir meslek teşekkülü olarak kurulan TMMOB nin İhtisas Odalarına üçüncü şahısları bağlayıcı mesleki kaideler koymak yetkisi, evleviyetle tanınmış olur. Bu nedenle KV'lı Genel Kurulda kabul edilen yönetmelikteki Orta ve Yüksek Gerilim tesisleri sahiplerinin elektrik mühendisi bulundurmaları zorunluluğu bağlayıcı bir hukuk kaidesi mertebesine ulaşmış demektir.

1. Suçun Mahiyeti :

TCK 383, TCK 455'e göre özel bir hükümdür. Tehlikenin vukua gelmiş olması şarttır. Tehlike unsurunun tahakkuku iledir ki. bu taksirli fiil suç haline gelir. Tehlike önemsiz de olabilir. Tehlike az ise «eza indirilir. Neticenin ağırlığıdır ki ihmal ile genel bir tehlike yaratmış olanları cezalandırmayı kanun koruyucuyu adeta zorlamıştır.

2. Taksirin varlığı :

Taksir bütün şartları ite mevcut bulunmalıdır. Fiilde tedbirsizlik, dikkatsizlik, san'atta, meslekte tecrübesizlik, nizamlara, emirlere, kaidelere riayetsizlik hallerinden bir veya bir kaçının vücudu taksiri meydana getirir. Bunlar dışında kalabilen kusurlu hareketlerde madde tatbik edilemez.

Neticenin ağırlığı, failin haiz olduğu sıfat, hadisenin gece vakti oluşuna göre ceza arttırılır. Tehlikenin önemsiz oluşuna göre de azaltılır.

TAKSİRLE ADAM ÖLDÜRME :

TCK nun 455, nci maddesine göre : «Tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya meslek ve san'atta acemilik veya nizamata ve evamir ve talimata riayetsizlik ile bir kimsenin ölümüne sebebiyet veren şahsın iki seneden beş. seneye kadar hapse ve 250 liradan 2500 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur (Asliye). Eğer fiil birkaç kişinin ölümünü mucip olmuş veya bir kişinin ölümü ile beraber bir veya birkaç kişininde yaralanmasına sebebiyet vermiş ve bu yaralanma 456, ncı maddenin ikinci fıkrasında (3) beyan olunan derecede bulunmuş ise dört seneden on seneye kadar hapis ve 100 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası ile mahkum olur (Ağır ceza)».

1. Suçun Maiyeti.

455. nci maddenin tatbiki için ölüm neticesi ile failin taksirli fiili arasında illiyet (sebeup - sonuç) bağının mevcudiyeti şarttır. Fakat failin fiili ile netice arasında sadece illiyet bağının mevcut olması failin mes'uliyeti için kafi değildir. Failin «Tedbirsizlik», «Dikkatsizlik», «Acemilik», «Emir ve nizamlara riayetsizlik» etmiş olduğunun, yani kusurunun ayrıca sabit olması lazımdır. Bu itibarla herhangi bir faaliyet sahasında mesela «Nizamat ve evamir veya talimat» esasen mevcut değilse bu hususlara muhalefetten mütevellit kusurun kabulü cihetine gidilemez. Aynı şekilde «Nizama ve evamir» e riayet etmiş olmak kusurun diğer şekillerini bertaraf etmiş olamaz.

Gereken tedbiri zamanında almamak suretiyle bir kazaya sebebiyet vermiş olmak ta «Tedbirsizlik» tir. Müessese sahiplerinin tesislerin işletme ve bakımındaki kusurları «tedbirsizlik sayılmalıdır, örneğin asansör kazalarında yetkili ve sorumlu bir eleman bulundurmadığı ve gerekli tedbiri almadığı için asansörün bulunduğu binanın sahibinin cezai sorumluluğu vardır.

Mağdurun kusuru :

Mağdurun kusurlu hareketi failin mes'uliyetini ortadan kaldırır. Fakat failin nizamata göre alması gereken tedbirleri almış olması halinde mağdurun kusuruna rağmen kazanın önlenmesi mümkün idiyse failin mes'uliyeti devam eder. Ezcümle işçilerin kusurlu hareketlerine karşı ni-

(3) .. . fiil, halastan veya azadan birinin devamlı zaafını yahut soz söylemekte devamlı müşkülatı veya çehrede sabit bü' eseri yahut yirmi gün ve daha ziyade akli veya bedeni hastalıklardan birini veya bu kadar müddet mutat İştigallerine devam edememesini mucip olmuş veya hayatını tehlikeye maruz kılmış İse.. cezalandırılır

zamat gereğince alması gereken tedbirleri ittihaz etmiyen bir mühendisin mes'uliyetine karar verUmtştir. Yine aynı sebeple, kullanılması için usta bir şahsa tevdi icabeden bir makineyi acemi bir işçiye tevdi eden işveren, işçinin ölümünden mes'ul tutulmuştur. Bu gibi hallerde mağdurun tedbirsizliği, failin mesuliyetini bertaraf edemez.

Üçüncü şahsiii kusuru :

Üçüncü şahısların kusurlu hareketleri konusu bilhassa İnşaat kazalarında tetkike muhtaç bir konu halindedir. Kontrol mühendisi ve mimarları planlardaki kusurdan mütevellit kazalarda dahi mes'ul tutulmaktadır. Çünkü plan tatbikle mükellef olan kimsenin kusurları önlemek için hususi bir ihtimam göstermesi lüzumlu görülmekte, planın idari makamların tasdikinden geçmiş olması kontrol mühendis veya mimarının kusurunu bertaraf edemeyeceği neticesine varılmaktadır.

Müteahhitler vasıtasıyla yaptırılan inşaat kusurlarından esas itibarıyla müteahhitler sorumludur. Fakat müteahhidin faaliyetine fiilen katılmış olan mal sahiplerinin de mes'uliyetine karar verilmiştir.

İştirak :

Mesela bir binanın yıkılması sebebi, plan, betonarme hesabı, hatası, ve malzeme kusurunun birleşmesi neticesi olarak kabul edilirse planı yapan mimar, hesabı, yapan mühendla, kötü malzeme kullanan müteahhit arasında fiili bir birleşme mevcuttur ve iştirak hükümlerine göre ceza tertip olunur.

Müteratik Kusur Kavramı :

TCK, nun 455 ve 459. ncu maddelerine 501 sayılı kanunla şu fıkra eklenmiştir : «Yukarıdaki fıkralarda beyan edilen cezalar, kusur derecesine göre sekizde birine kadar indirilebilir : (Meselâ 4 yıl hapis 6 aya kadar indirilebilir)».

Sayın Prof. Faruk Erem ceza hukukunda sadece «kusur derecesi-ne» göre sonuca varılamıyacağına işaret etmekte, tazminat vecibesinde esas olan kusurun yüzde nisbetli cezai manada takdir sayılmamak İcap eder demektedir. Kusur derecesi bilirkişinin takdirine kaldığı süre, kusur yüzdesine göre ceza vermek, bilirkişiyi hakim mevkiine yükseltmesi olur. Bilirkişilerin kusur hesaplarının dayanağı nedir? Takdir hakkına saygı bu hesabı sormağa engel midir? Kanımızca da sayın Prof: sörün temas ettiği hususların müsbet dayanakları bulunması halinde mes'ul mühendis olarak görev yapan meslektaşlarımızın herhangi bir adli hataya kurban gitmeleri durumu önlenmiş olacaktır. , /

TAKSİRLİ MÜESSİR FÖL

TCK, nun 459, ncu maddesine göre : «Her kim tedbirsizlik veya dikkatsizlik yahut meslek ve sanatta acemilik veya nizam, talimat ve emirlere riayetsizlik neticesi olarak bir şahsa cismen eza verecek veya sıhhatini ihlâl edecek bir zarar iras eder yahut akli melekelerinde teşevvüş, husulüne sebebiyet verirse :

1 — İ56 nci maddenin ikinci ve üçüncü"-fıkralarındaki hallerde üç aydan yirmi aya kadar hapis ve 100.— liran 500.— liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

2 — 456 ncı maddenin İkinci ve üçüncü fıkralarındaki hallerde üç aydan yirmi aya kadar hapis ve 100.— liradan 500.— liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

3 — Birkaç kişi cürümden mutazarrır olmuş ise bir numaralı bentte hapis cezası altı ay ve ağır para cezası ikiyüz liraya kadar iki numaralı bentte hapis altı aydan otuz aya kadar ve ağır para cezası 150.— liradan aşağı olmamak üzere hükmolunur (ASLTYE)».